

๕. การแพ้ แอนติท็อกซิน บาดทะยัก

การฉีดยา แอนติท็อกซิน บาดทะยัก ที่เตรียมจากสัตว์, เช่น ม้า, อาจมีอาการแพ้ซึ่งเกิดจากการมีปฏิกิริยาต่อ สัตว์ ของสัตว์, ซึ่งเป็น โปรตีน ต่างกันมี ๒ แบบ:

๑. ปฏิกิริยา อะนาฟัยแล็กซิส ปัจจุบัน อาจเกิดใน

ก. ผู้ที่ได้รับการฉีดยา สัตว์ ซึ่งได้มาจากสัตว์ชนิดเดียวกันซ้ำ.

ข. ผู้ที่มีประวัติไวต่อ สัตว์, รังแคสัตว์, หรือวัตถุอื่นใดจากสัตว์ชนิดที่นำมาใช้เป็น สัตว์.

ค. ผู้ที่ไม่เคยมีประวัติการแพ้มาก่อน.

อาการได้แก่ลมพิษ, หายใจลำบาก, ผื่นเขียว, ปวดแหว, หรือ เวสโมเตอร์คอสแล็ปส์, และบางครั้งหมดสติ. อาจเกิดภายใน ๒-๓ นาทีหลังฉีดยา. ผู้ป่วยอาจคอลแล็ปส์ และตาย.

๒. สัตว์ สึกคั่นเนสส์

ก. มักเกิดในผู้ที่เคยได้รับการฉีดยา สัตว์ มาก่อนแล้ว.

ข. อาจเกิดในบุคคลบางคนเพียงได้รับการฉีดยา สัตว์ ครั้งแรก.

อุบัติการณ์ จะสัมพันธ์กับปริมาณของ สัตว์ ที่ได้รับการฉีดยา. อาการได้แก่ลมพิษ, ค่อน้ำเหลืองโต, ปวดข้อ, และไข้. อาจเกิดภายใน ๒ ชั่วโมงถึงหลาย ๆ วันหลังจากฉีดยา สัตว์ ครั้งที่สอง, หรือประมาณ ๕ ถึง ๑๐ วันหลังการฉีดยาครั้งแรก.

การฉีดยา สัตว์ ป้องกันบาดทะยักหรือโรคอื่น, เช่น โรคคอตีบ, ฯลฯ, เพื่อสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโดยรับเอา (พาสส์ฟว) นั้นปัจจุบันไม่นิยม, นอกจากจำเป็นจริง ๆ, เพราะมีรายงานว่าอุบัติการณ์ของปฏิกิริยาต่อโปรตีน ต่างกันใน แอนติท็อกซิน เตรียมจากวัวหรือม้าเกิดขึ้นประมาณ ๒๖% เท่าของอันตรายจากบาดทะยักเอง (ทุก) และควรใช้ สัตว์ ที่เตรียมจากคน, เช่น อิมมูโนโกลบูลิน (มนุษย์) ต่อบาดทะยัก, มากกว่าจะใช้ สัตว์ ที่เตรียมจากสัตว์. วิธีที่ถูกต้องคือพยายามที่จะสร้างเสริม ภูมิคุ้มกันโดยตนเอง (แอคทีฟ) ให้แก่ประชาชนทั่วไป.

ถ้าจำเป็นต้องฉีดยา สัตว์, ควรซักถามประวัติก่อนว่าเคยเป็นลมพิษ, ไข้ของฟาง, หอบหืด, หรือมีประวัติการแพ้อื่นใดหรือไม่, และเคยได้รับการฉีดยา สัตว์ มา

ก่อนหรือไม่, โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับ
โรคคอคืบ, บาดทะยักและโรคพิษสุนัขบ้า,
ทั้งนี้ปฏิบัติอย่างใดหรือไม่, และต้อง
ทดสอบภูมิไวก่อนทุกครั้ง.

การทดสอบภูมิไว อาจทำได้โดย:

ก. การทดสอบผิวหนัง โดยเจาะ
แอนติท็อกซิน บาดทะยักหรือ สี่รม ด้วย
น้ำเกลือสี่ระ ๑๐๐ เท่า, แล้วนำไปฉีด
เข้าในหนัง ๐.๑ มล. ส่วนใหญ่มักทดสอบ
บริเวณด้านหน้าของท่อนปลายแขน. ตรวจ
ดูบริเวณทดสอบเมื่อ ๑๐-๓๐ นาที หลัง
ฉีดถ้าปรากฏเป็นรอยนูน คล้ายผื่นลมพิษ
แสดงว่าผู้ถูกทดสอบแพ้ต่อ แอนติท็อกซิน
บาดทะยัก หรือ สี่รม ของม้า. ถ้าจะฉีด
แอนติท็อกซิน ต่อไปต้องทำการลบภูมิไว
เสียก่อน.

ข. การทดสอบทางตา ไม่ทำในเด็ก
เล็ก. การทดสอบทางตาทำง่ายกว่าและ
เกิดปฏิกิริยาไม่จำเพาะน้อยกว่า. ทำโดย
หยด สี่รม เจือจางด้วยน้ำเกลือสี่ระ ๑:๑๐
หนึ่งหยดลงในหยันตาข้างหนึ่ง และหยด
น้ำเกลือ สี่ระใน หยันตา อีกข้างหนึ่ง เป็น

การเปรียบเทียบ. ปฏิกริยาบวกจะมีตาแดง
จากการ อักเสบของ เยื่อตาขาว และน้ำตา
ไหล, ปรากฏใน ๑๐-๒๐ นาที.

การทดสอบทางตายังไม่เคยมีรายงาน
ถึงตาย, แต่การทดสอบทางผิวหนังเคย
ปรากฏ. เพราะฉะนั้นก่อนจะฉีด สี่รม หรือ
ทดสอบ ผิวหนัง ต้องเตรียม กระบอก ฉีดยา
บรรจุ เอซีเนเฟริน ๑:๑๐๐๐ ไวไว้ใกล้มือ,
เพื่อฉีดแก้ไขได้ทันทีเมื่อปรากฏอาการ
แพ้ขึ้น.

ผลการทดสอบผิวหนังหรือการทดสอบ
ทางตา เป็นสัญญาบ่งว่าผู้รับอาจมีภูมิไว.
แต่อย่างไรก็ตามการทดสอบที่ให้ผลลบไม่
อาจรับรองได้แน่นอนว่าผู้นั้นปราศจากภูมิ-
ไวหรือไม่แพ้, เพราะฉะนั้นถ้าผู้รับมี
ประวัติภูมิแพ้หรือเคยรับการทดสอบผิวหนัง
หรือการทดสอบทางตาด้วย สี่รม ให้ผล
บวกเป็นข้อสังวรให้ระมัดระวังอย่างยิ่ง. ใน
สถานะเช่นนี้ควรพิจารณาใช้ สี่รม จาก
สัตว์ชนิดอื่น.

วิธีลบภูมิไว

ฉีด สี่รม ขนาดค่อยไปนี้ ทุก ๑๕ นาที
ไม่มีปฏิกิริยาเกิดขึ้น:

(ก) สี่รม ที่เจือจาง ๑:๒๐ เข้าใต้
หนัง ๐.๐๕ มล.

(ข) สี่รุ่ม ที่เจือจาง ๑:๑๐ เข้าได้
หนึ่ง ๐.๑ มล.

(ค) สี่รุ่ม ที่เจือจาง ๑:๑๐ เข้าได้
หนึ่ง ๐.๓ มล.

(ง) สี่รุ่ม ไม่เจือจางเข้าได้หนึ่ง ๐.๑
มล.

(จ) สี่รุ่ม ไม่เจือจางเข้าได้หนึ่ง ๐.๒
มล.

(ฉ) สี่รุ่ม ไม่เจือจางเข้ากล้ำมเนอ
๐.๕ มล.

(ช) ฉีก สี่รุ่ม ที่เหลือเข้ากล้ำมเนอ.

การรักษา. ปฏิกริยา อะนาฟัยแล็ก-
ซิส ปัจจุบัน. เป็นเหตุฉุกเฉินที่ร้ายแรง
มาก. ในผู้ใหญ่ควรฉีก เฮปีเนเฟริน เจือจาง
๑:๑๐๐๐ ในน้ำเกลือสี่รุ่ม ๐.๕ มล. เข้า
หลอดเลือดดำทันที และในเด็กขนาด
๐.๐๑ มล. ค่อน้ำหนักตัวหนึ่งกิโลกรัมต่อ
ครั้ง. ซ้ำทุก ๑ ถึง ๑๕ นาที ถ้าไม่ได้รับการ
ตอบสนองที่น่าพอใจหรือไม่ได้ผล. การ
บริหารยาขับหลอดเลือดและ อ็อกซีเจน
ตัวแรงกันขวกอาจช่วยได้. สำหรับอาการ

ลมพิษอย่างรุนแรง หรืออาการบวมโดย
เฉพาะการ บวมของกระบอกเสียงควรฉีก
แอนติฮิสตามีน, เอซทีเอช หรือ คอร์ติ-
โโซน. ในกรณีที่ต้องให้ สี่รุ่ม ซ้ำ,
ต้องรอจนกระทั่งอาการแสดงต่าง ๆ ของ
ปฏิกริยา อะนาฟัยแล็กซิส ปัจจุบัน หด
ไปเสียก่อน, ซึ่งอาจจะกินเวลา ๖ ถึง ๘
ชั่วโมง, จึงเริ่มใหม่.

อาการ สี่รุ่ม สติก์เนสส์ สามารถ
จะบรรเทาลงได้ด้วย สละลิกซ์เลท, แอนติ-
ฮิสตามีน, เอฟีดรีน, คอร์ติโโซน, หรือ
เพร็คนิ โสโลน. การฉีก แคลเคียม กลู-
โคเนท อาจช่วยได้.

ปฏิกริยาจาก พัยโรเจน ปฏิกริยานี้
พบได้ยากในปัจจุบัน, เนื่องจาก สี่รุ่ม ที่
ผลิตออกจำหน่าย, โดยเฉพาะจากสหรัฐ-
อเมริกา, ต้องได้รับการทดสอบว่าปราศจาก
พัยโรเจน. ถ้าหากมิใช่เล็กน้อยก็รักษา
ด้วย สละลิกซ์เลท และรักษาไข้ตามแบบที่
เคยปฏิบัติ. ปฏิกริยาไข้อย่างรุนแรงอาจ

ทำให้ตายจากภาวะไข้สังเกินได้. ปฏิกริยา
รุนแรงนี้ไม่ควรรักษาด้วย สละลิคีย์เลท แต่
อย่างเดี่ยว, ต้องทำการเช็ดแผลด้วย
แอลกอฮอล์ หรือใช้วิธีอื่นใดที่จะลดอุณหภูมิ
ภูมิของร่างกายลงได้.

เอกสาร

๑. American Academy of Pediatrics:
Report of the Cemmittee on Infectious
Diseases. 16 th. Ed. Evanston, 1970.

๒. Edsall, G. : Specific Prophylaxis
of Tetanus. J.A.M.A. 1959, 171 : 417.

๓. Laurence, D.R., D.G. Evans and
J.W.G. Smith : Prevention of Tetanus in
the Wounded. Brit. Med. J. 1966, 1 : 33.

๔. Toogood, J.H. : Allergic Reactions
to Antitetanus Serum. Canad. Med. Ass.
J. 1960, 82 : 907.

สมโพธิ พุกกะเวส พ.บ., วท. ม.
(ภาควิชากุมารเวชศาสตร์)